

Albert Sándor

Jó pedagógus nélkül nincs jó iskola

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége áprilisi Országos Találkozásának központi témája az a Hopkins-i elgondolás volt, hogy „Minden iskola kiváló iskola” lehet. David Hopkins természetesen rendszerben gondolkodik. A felvidéki magyar iskolák rendszerszerű átalakítását viszont sem szakmai felkészültségünk, sem erőforrásaink nem teszik lehetővé.

Néhány sajátos probléma kezelésével viszont komoly lépéseket tehetünk a jó (sikeres) iskolák kialakítása felé. A felvidéki magyar iskolákban pl. egyre nagyobb gondot okoz a szociálisan hátrányos (többnyire roma) családokból származó gyerekek számának gyors növekedése. Nem hivatalos becslések szerint alapiskoláink tanulóinak már csaknem 40%-a ebbe a kategóriába tartozik. Az esetek többségében ez az iskola (osztály) tanulmányi eredményeinek romlásában és az agresszió növekedésében ölt testet. A szülők egy része ennek a jelenségnek a hatására a helyi szlovák iskolába írattja, esetleg a szomszédos magyar iskolába utaztatja gyermekét. Valahol érthető is ez a szülői magatartás, hiszen a gyerekek jövőjét szem előtt tartva olyan iskolát választ, amelyik felkészíti tanulóit a továbbtanulásra, ill. a munkaerőpiacon való érvényesülésre.

Mit lehet kezdeni ezzel a jelenséggel? Hogyan lehetne elérni azt, hogy a szociálisan hátrányos közegekből érkező gyerekek is sikeresek legyenek az iskolában? Érdemes lenne talán tanulmányozni a sikeres országok gyakorlatát. Hogyan érik el, pl. Angliában, Finnországban, Lengyelországban stb., hogy „minden iskola jó iskola”? Hogyan érik el azt, hogy a különböző szociális háttérrel rendelkező családokból érkező gyerekek iskolai teljesítményei között a

különbségek csökkennek, míg a mi iskoláinkban elfogadhatatlan mértékben nőnek?

Figyelemre méltó az is, hogy az említett országok iskolái az olló összehúzását, tehát a teljesítmények közötti különbségek csökkenését nem a jó tanulók „leromlásával”, hanem a gyengébb tanulók teljesítményeinek látványos növelésével érik el.

Írásunk terjedelme természetesen nem teszi lehetővé a „jó gyakorlatok” teljes körű leírását, ezért csak néhány mozzanat pontokba foglalására vállalkozunk.

Elsősorban a személyre szabott haladási tervet kell megemlíteni. Annak idején már Comenius is megfogalmazta, hogy minden „normális” gyerek képes elsajátítani a tananyagot, ha van rá elég ideje és biztosítjuk számára a megfelelő feltételeket (pl. a szakmai támogatást). Az egyéni haladási terv biztosítja a megfelelő időkeretet, de legalább ennyire fontos a szakmai támogatás. A „gyengébb” tanulókat pedagógiai asszisztensek, gyógypedagógusok stb. segítik. Szükség esetén a tanítási órákon kívül speciális tanulói csoportokban is foglalkoznak velük. Részben megoldást kínálhat a nálunk is ismert egész napos iskola.

Nagyon fontos elvárás az is, hogy a pedagógusok nem a lexikális tudást erőltetik, hanem a készségek és képességek fejlesztésére törekednek. A tanítás-tanulás folyamatában az élménypedagógiát részesítik előnyben. Elsősorban problémamegoldó oktatást, projekt módszert és kooperatív oktatást alkalmaznak. A sikeres tanulás elengedhetetlen feltétele az is, hogy a gyerekeket megtanítsuk tanulni!

Mindez persze nem valósítható meg pénz nélkül – és jó pedagógusok nélkül. Jó pedagógus nélkül ugyanis nincs jó iskola!

Az idei év első hetei, sőt hónapjai a pedagógussztrájkokról szóltak Szlovákiában. Éles sztrájk, élő láncok, zöld szalagok, tüntetések és felvonulások országszerte. Még az egyetemi tanárok is bekapcsolódtak szolidaritásból, s átvették a stafétabotot az elfáradt alap- és középiskolás pedagóguskollégáiktól. Eddig nem tapasztalt mértékben került központi helyre az oktatásunk helyzete. A beszélgető esteken, nyilvános fórumokon a panaszokon túllendülve megjelentek a konstruktív javaslatok, a pozitív példák Európából, az élen a finn példával.

Mit tanulhatunk a finnektől?

Ez a legkevésbé sem meglepő, hiszen Finnországban a társadalomnak sikerült megvalósítania az egyenlőség alapú és magas színvonalú oktatási rendszer kiépítését és fenntartását. A finn oktatási rendszer sajátosságairól sok helyen olvashattunk, többek között Albert Sándor professzor tollából, A finn oktatási reform címmel, jelen folyóirat XXIII/1. (szeptemberi) számában is. Jelen cikk célja, hogy bemutassa – a finn példán keresztül – a széles társadalom és a pedagógusok összefogásának és kölcsönös megbecsülésének szükségességét a magas minőségű oktatási rendszer kialakítása érdekében. Forrásul *Pasi Sahlberg: A finn példa. Mit tanulhat a világ a finnországi oktatási rendszer reformjából?* című írását használok.

„Oh, mondd, te kít választanál?” Tanárt!

Finnország 2017-ben fogja ünnepelni 100 éves nemzeti önállóságát. Felmérés készült a finn társadalom körében, hogy mit tartanak az elmúlt közel 100 év öt legnagyobb, legkiemelkedőbb nemzeti sikerének. A válaszadók 75 százalékánál szerepelt az ingyenes közoktatási rendszer mint az önálló finn állam egyik legnagyobb teljesítménye. A finnek legalább annyira büszkék iskoláikra és tanáraikra, mint a jóléti állam kialakítására vagy éppen a második világháború alatt a szovjetekkel szembeni hősi ellenállásra. Egy másik, 1300 egyént (15 és 74 év

Veress Tamás

Széles társadalmi összefogás a minőségi oktatásért A pedagógussztrájk margójára a finn modelltől

közöttiek) érintő felmérés során arra voltak kíváncsiak a kérdezők, hogy a finnek mely öt szakma képviselőiből választanának maguknak legszívesebben párkapcsolati partnert, házastársat. A 30 szakmát tartalmazó listából a megkérdezett férfiak a legnagyobb arányban szívük választottját tanári állásban látnák, nem sokkal, de megelőzve az ápoló, orvos és építész szakmákat. A megkérdezett nők körében egyedül az orvosok és az állatorvosok végeztek a tanárok előtt. Az előbbieket egyértelműen dokumentálják a magas szakmai és társadalmi státuszát a tanári pályának Finnországban – az iskolákon belül és kívül.

Nem válogatunk, oktatunk!

Azonban ez nem volt mindig így. Finnország a 2000-es évek óta tartozik köztudottan a világ oktatási élbolyába. A rendszert érintő fejlődési folyamatok évtizedekre nyúlnak vissza és a mai napig tartanak. Azonban ha megpróbálunk egy precedens értékű együttműködési példát keresni a társadalom széles rétege, a politikai elit és a pedagógusok között, akkor érdemes visszalépniünk 1963-ig. Abban az évben a finn parlament 123 mellette, 68 ellene arányban megszavazta a diákok korai szelekcióját megakadályozó komprehenzív iskolarendszer bevezetését. Vagyis, hogy az iskolák felvételi és válogatás nélkül minden diákot felvesznek, nincs képességek és teljesítmény szerinti kiválogatás. A döntést hosszú és megosztott vita előzte meg. A kezdeményezés már több mint másfél évtizede a politikai agenda része volt, elsősorban az általános iskolai tanárok 90%-át soraiban tudó Finn Általános Iskolai Tanárok Szövetsége munkájának eredményeül. A szövetség 1946-ban, az 5 évig tartó, a tanárokat és szülőket is bevonó munkát követően publikálta azt az anyagot, mely az új törvény és a róla szóló vita gerincéül szolgált. Az általános iskolai tanárok értelem szerűen támogatták a szervezetük kezdeményezését, ugyanakkor a gimnáziumok és a felsőoktatási intézmények képviselői kételkedtek abban, hogy minden diák – függetlenül tár-

sadalmi, gazdasági háttérétől – képes magas színvonalon tanulni. Az ellenzők táborának retorikája arra a félelemre támaszkodott, hogy amennyiben megvalósul a „peruskoulu”, vagyis a komprehenzív iskolarendszer, akkor a gyengébb képességű tanulók a teljes rendszer színvonalát fogják rontani, hosszú távon szegénységbe és lemaradásba taszítva Finnországot. A vitában a fordulópontot az akkori legnagyobb politikai támogatottságnak örvendő agrárpárton belüli változások hozták meg. A párt fiatal szárnya meghallotta a szülők hangját, akik egyre növekvő számban törekedtek gyerekeiknek minél magasabb színvonalú oktatást biztosítani, amit azonban a gimnáziumok (akkoriban az egyetemre vezető út egyetlen csatornája) alacsony száma sokaknak nem tett lehetővé. A helyzetre megoldást kereső agrárpárt fiataljai hajlandóak voltak figyelembe venni a civil szféra javaslatát, és végül meggyőzve idősebb párttársaikat, lehetővé tették a parlamenti támogatottságát a komprehenzív iskolarendszernek.

Civilek és politikusok együtt

Az iménti egy remek példája a civil társadalom és a politikai elit együttműködésének, mely a folyamatos munka során lehetővé tette a mindenkinek számára elérhető, magas színvonalú oktatást mint nemzeti minimumot. A finn közéletben innentől kezdve politikai párt nem engedhette meg magának, hogy ne foglalkozzon az oktatási rendszer jobbításával, megtartva annak komprehenzív, egalitáriánus és előremutató tulajdonságait. Finnország példája bizonyítja, hogy megvalósítható egy alulról jövő rendszer szintű változás; ugyanakkor kétségtelen, hogy a mindenkori politikai elit támogatása is elengedhetetlen.

Nem csak a pénz

Itt tartom fontosnak a közelmúltbeli sztrájkhoz való visszacsatolást. Az oktatást érintő kérdések a média tükrében könnyen kizárólag pénzügyi források körüli vitának tűnhetnek. A három sztrájk követelés közül kettő finanszírozási kérdéseket vesz elő:

1) a kormány azonnali hatállyal emelje meg 140 euróval az összes pedagógus és szakmai alkalmazott besorolási bérért és garantálja, hogy az összeget egy év múlva újabb 90 euróval növeli, valamint 2) a kormány különítsen el 400 millió eurót az iskolák felszereltségének javítására. Ugyanakkor a lényeg a tanítási metodikáknak az átalakításra vonatkozó pontban. Természetesen van egy minimális infrastrukturális igény, melynek finanszírozását biztosítani kell. A tanárok munkakörülményei, mozgásterük azonban a kulcs minden oktatási rendszerben.

Több szabadság a pedagógusnak (is)

2010-ben jelent meg a McKinsey (kormányoknak, nemzetközi szervezeteknek és nagyvállalatoknak tanácsadást nyújtó cég) tanulmánya, melyből kiderül, hogy a legtöbb fejlett országban, annak ellenére, hogy 1970 és 1994 között megkétszereztek, egyes esetekben megháromszorozták az oktatási költségvetést, a tanulói eredmények stagnáltak vagy esetenként romlottak. Pasi Sahlberg is óva int a kizárólag pénzkérdésként tekintő szemlélettel kapcsolatban, amikor oktatásról beszélünk. Könyvében külön fejezetet szentel annak a gondolatnak, hogy mi történne, ha a finn tanárok helyet cserélnének egy gyengébb iskolarendszer tanáraival (feltételezve, hogy nyelvi akadályok nem állnának fenn). Sahlberg érvelése szerint az új helyen tanító finn tanárok kicsi javulást, ha egyáltalán, lennének képesek előidézni, amennyiben az „új” rendszer nem tenné lehetővé a kreativitásuk, a tapasztalatuk szabad felhasználását a tanrend összeállításánál és alkalmazását az óratermi foglalkozások során. A következtetés tehát az, hogy a pénzügyi források biztosításával egyenértékű a tanárok munkakörülményeinek újragondolása – olyan tanárképzés kialakítása, mely biztosítja a megbízható szakemberek kiképzését és utánpótlását, akik szabadon végezhetik magas színvonalú pedagógiai munkájukat, megbecsülésben, a társadalom és közjó jobbítása érdekében.